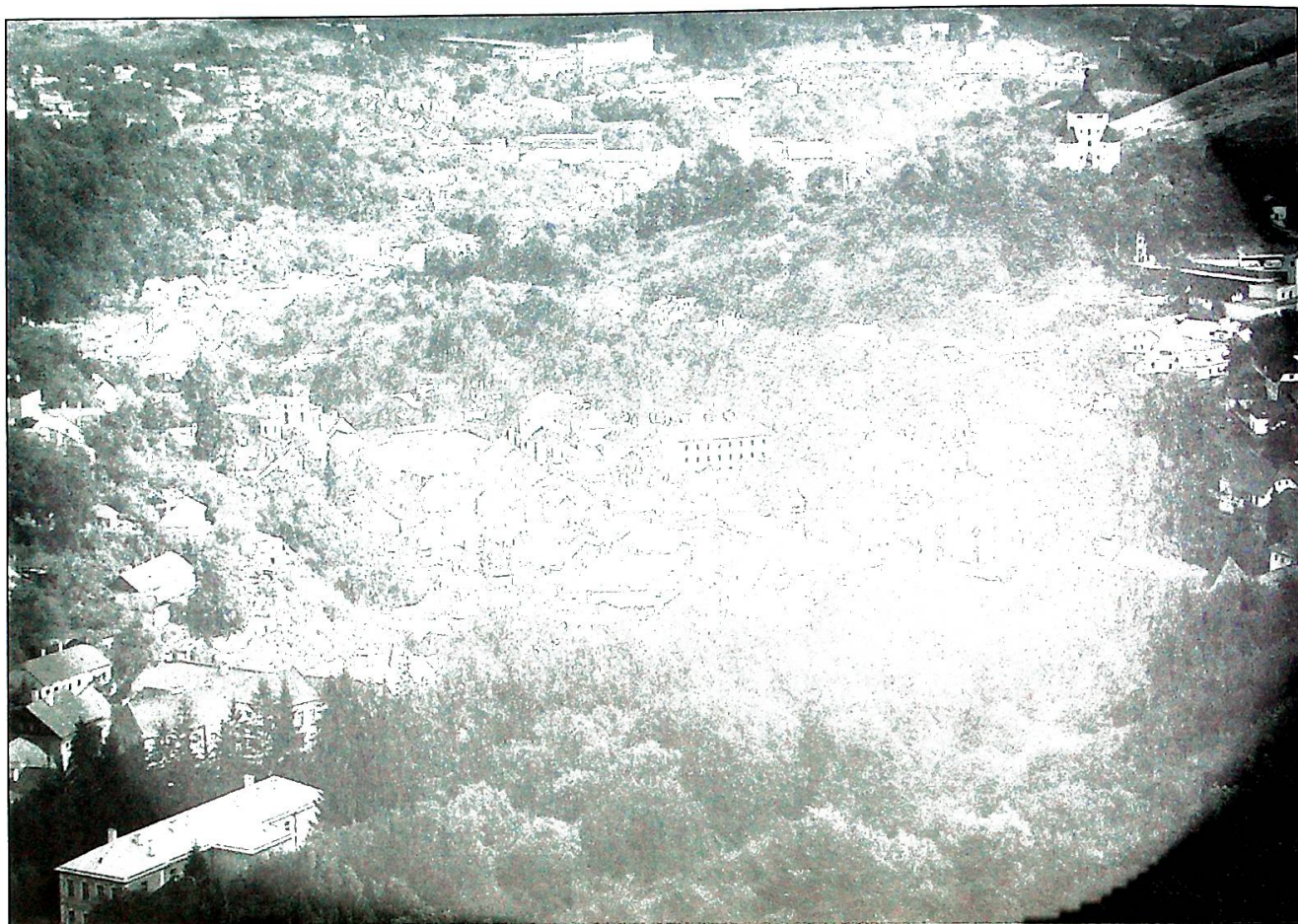

Pohled na Banskou Štiavnicí

FORUM URBES MEDII AEVI II.,
Problematika nezděné architektury raných měst ve střední Evropě a její vztah ke zděné zástavbě, Sborník příspěvků z konference FUMA konané ve dnech 16. - 18. 4. 2003 v budově Technického muzea v Brně, Archaia Brno o.p.s., Brno 2005, 202 stran.

První sborník příspěvků z konference FUMA vyšel již v roce 2004 a odborné veřejnosti se v něm poprvé představila zdařilá grafická podoba obálky a díky úzce vymezenému tématu i obsahově vyvážené příspěvky provázené bohatou obrazovou přílohou, separátně vedeným soupisem užité literatury a německým, případně českým resumé. Osvědčil se také zvolený dvouletý interval mezi konáním konference a vydáním sborníku, který umožňuje kvalitní redakční přípravu a nijak neubírá na aktuálnosti většiny ve finále otištěných příspěvků (ne všechny pronesené referáty se totiž do sborníku nakonec dostaly, citelná je zejména opakovaná absence příspěvků maďarských badatelů). Sborník byl většinou badatelů přijat nanejvýš kladně a vyvolal u nás i v zahraničí řadu pozitiv-

ních ohlasů, které vedly vydavatele k rozhodnutí ponechat zvolenou podobu a členění i pro další plánované ročníky sborníku.

Přejdeme nyní přímo k obsahu sborníku FUMA II. Ten na svých stránkách přináší celkem 12 opět tematicky velmi blízkých příspěvků prezentovaných na brněnské konferenci v roce 2003.

Sborník je uveden krátkou předmluvou s názvem Čas hledání otázek z pera Jana Klápštěho. Autor se v ní pokouší o nelehké zhodnocení dosavadního vývoje a přínosu archeologického bádání při řešení problematiky charakteru nejstarší městské architektury. Profesor Klápště si v první řadě klade otázku, co nám doposud realizované výzkumy o charakteru dřevohlinité městské zástavby řekly a do jaké míry a čím mohla být v minulosti interpretace těchto objektů zkreslena. Autor konstatuje, že se vzhledem k fragmentárnosti pramenné základny prozatím jen obtížně daří přesněji kategorizovat odkryté zahloubené a nadzemní relikty staveb, a že řadu trhlin má i dosavadní přehled jejich vývoje. Jan Klápště navíc upozorňuje na stále více patrnou širokou variabilitu těchto vývojových cest, a to zvláště v případě zahloubených dřevohlinitých konstrukcí (polozemnic, zemnic, suterénů, sklepů). Ve výsledku nenabízí autor žádná jednoduchá řešení uvedené problematiky, ale spíše vlastní reflexi tématu provázenou komplexem zce-

ta v průběhu menších archeologických výzkumů uskutečněných Muzeem východních Čech v Hradci Králové v letech 1997 - 2001. I přes poměrně malý počet zachycených domů přichází autor s některými zajímavými zjištěními o charakteru zdejší nejstarší městské zástavby (například absence otopných zařízení v suterénech, či poměrně častý výskyt dřevěných podlah). Zajímavá je také autorem provedená datace hradeckých dřevohlinitých domů, které vznikají snad již nedlouho po založení města (tj. kolem roku 1225), aby pak po cca 100 až 150 letech fungování, v průběhu první až druhé poloviny 14. století, zanikly.

Další z příspěvků *Dřevěná architektura 13. století v Jihlavě, Pelhřimově a Humpolci*, od autorů Petra Hejhala a Petra Hrubého z jihlavského pracoviště společnosti Archaia Brno, o.p.s., se snaží evidovat relikt dřevohlinité architektury na území tří významných měst Českomoravské vrchoviny. Autoři bohužel hned v úvodu konstatují, že prameny, o něž se šlo při výzkumu tohoto typu objektů opřít, byly značně torzovité a uvedený typ staveb začíná být intenzivněji zkoumán teprve v posledních letech, především díky větším stavebním odkryvům na poněkud atypické (důlní) lokalitě Staré Hory u Jihlavy. Přesto autoři v regionu rozlišují již celkem tři typy raných městských staveb, konkrétně domy se suterénem (respektive se sklepní částí, situovanou zcela pod povrchem), domy se sníženou podlažní úrovní (pod povrch zahloubené pouze svojí menší částí) a domy nadzemní, bohužel nejhůře evidovatelné.

Autory provedené závěrečné shrnutí příspěvku pak obsahuje jinde neuvedené upozornění na značnou problematičnost vymezení samotné kategorie měšťanských domů. Autoři poukazují zejména na značnou nevyváženost v rozměrech zkoumaných suterénů, která společně s častou absencí přímých dokladů o využití těchto staveb umožňuje přiřadit jim i řadu jiných funkcí, než nejčastěji udávanou funkci obytnou a skladovací.

Text Petra Juřiny *Předlokační zástavba v Klimentské ulici na Novém Městě Pražském* přináší dobře zdokumentovaný případ dvou dřevohlinitých domů se zahloubeným suterénem. Dle výsledků výzkumu oba domy vznikly patrně někdy na přelomu 11. a 12. století v těsné blízkosti kostela sv. Klimenta a zanikly nedlouho poté, již někdy kolem roku 1150. Vedle podrobného popisu nálezové situace, rozboru získaného materiálu, se autor v příspěvku snaží také o rekonstrukci celkového vzhledu předlokační zástavby na lokalitě, která se mu jeví jako již do značné míry urbanisticky promyšlená.

Podobný postup jako Petr Juřina, tj. detailní

rozbor jedné konkrétní situace, si zvolila také Jarмила Čiháková, která ve svém příspěvku s názvem *Sklep hrázděného domu 14. století v Nerudově ulici č. p. 211 na Malé Straně* přináší popis vzhledu, vývoje a zániku jednoho vrcholně gotického hrázděného domu, respektive jeho pod povrch zahloubené části - sklepa. Zvolený příklad je vhodný nejen díky přesně vymezenému zánikovému horizontu (velký požár Menšího Města Pražského v roce 1420), ale zejména díky dochování některých zajímavých konstrukčních prvků domu (lehké bednění vestavěné do stavební jámy, propojené patrně až pod stropem sklepa s nadzemní konstrukcí domu).

Specifickému typu zahloubených podpovrchových objektů, tzv. lochům, se v poměrně široce vymezeném časovém horizontu věnuje Petr Kos. V příspěvku s názvem *K moravským lochům* se postupně zabývá bývalou i stávající terminologií, možnostmi výzkumu, rozšířením a typologií lochů. Všímá si rovněž technologií užitých při hloubení, následném provozu (osvětlení, odvětrání) a údržbě těchto podzemních prostor.

Posledním příspěvkem s názvem *Keller des 13. Jahrhunderts in der Stadtwüstung Nienover* se ve sborníku prezentuje německý archeolog Thomas Küntzel. Opevněné městečko Nienover, které zaniklo po necelých sto letech své existence v důsledku válečných událostí roku 1327, je další poměrně známou německou lokalitou, která je již od 90. let minulého století zkoumána rozsáhlým archeologickým výzkumem.

Autor se ve svém příspěvku zaměřil na jednotlivé konstrukční typy suterénů obytných staveb evidovaných v rozpětí let 1996 - 2001, zejména na ty nejvyspělejší, zděné z kamene. Autor si nejprve všímá rozměrů a situování suterénů v rámci jednotlivých staveb. Ze zjištěných údajů se pak snaží vyvodit skutečný účel suterénů a rekonstruovat vzhled nadzemních částí domů. Vzniklý obraz o charakteru zástavby se pak pokouší komparovat se stavebním vývojem na dalších německých lokalitách.

Co říci závěrem? Oborových archeologických konferencí se v Čechách a na Moravě pořádá každoročně celá řada. Málomocné z těchto setkání se však může ve výsledku pochlubit tak kvalitní publikací konferenčních příspěvků, jakou má a doufejme, že i nadále bude mít, konference FORUM URBES MEDII AEVI.

Filip Velímský